

dr. Luigi Varanelli

POGODBENO PRAVO V

Pogodbeno razmerje in pogodbeni
odgovornost

LEXPERA®

GV
ZALOŽBA

Ljubljana 2021

Predgovor

S knjigo *Pogodbeno razmerje in pogodbeni odgovornost*, peto v zbirki, zaključujem obravnavo splošnega dela pogodbenega prava. Pot od izida prve knjige leta 2014 je bila dolga in se je kot gorska stezica počasi, a vztrajno vzpenjala vse više in više, korak pa je ob tem postajal počasnejši in težji. Od izdaje predhodne knjige (*Patologija pogodbe, drugi del*) je tako minilo precej več časa kot med prejšnjimi, saj sem ob tej tematiki razreševal zahtevne strokovne dileme, s katerimi so se ukvarjale že številne generacije pravnikov pred mano (in se še današnje). Naj za primer omenim samo razliko med neizpolnitvijo in nepravilno izpolnitvijo ali kriterije za določitev višine odškodnine. Upam, da mi pozorni bralci, ki bodo odkrili kakšen nerešen ali le napol rešen pravni problem, ne bodo zamerili. V besedilo sem vložil veliko truda, v številnih neprespanih nočeh sem ga pogosto spreminjal in preoblikoval, popravljaj teze in jih usklajeval v koherenten oris pogodbenega prava. Rezultat vsega tega dela je knjiga pred vami. Upam, da mi je z njo uspelo uresničiti vsaj polovico zastavljenega cilja.

Ob tem se spet zahvaljujem osebju knjižnice Pravne fakultete v Ljubljani, ki mi je z vso skrbnostjo pomagalo pri raziskovalnem delu. Sodelovanje z njimi mi bo vedno v čast in ponos.

dr. Luigi Varanelli

V Ljubljani, marca 2021

Kazalo

Kratice	13
I. RAZLAGA POGODBE	15
Splošno o razlagi pogodbe	15
1. Zakaj razlagati pogodbo. Jezikovna razlaga kot izhodišče ugotavljanja skupne volje pogodbenikov. Pojem razlage	15
2. Pomen znakov: objektivni ali subjektivni	17
Pravila razlage, ko je pomen pogodbenih določil jasen	19
3. Objektivni pomen kot sredstvo razlage skupne volje pogodbenikov	19
Pravila razlage v primeru dvoma	23
4. Pravila razlage v primeru spornih pogodbenih določil. Dvom kot predpostavka uporabe pravila o razlagi spornih določil	23
5. Analiza pravil, ko pogodbeno besedilo kljub objektivnemu pomenu besed in rekonstrukciji poslovne volje pogodbenikov ostane še vedno sporno ali dvoumno	32
Dodatna pravila razlage	35
6. Pravila pogodbenega prava, ki lahko vplivajo na izid razlage pogodbe	35
Posebna vprašanja, povezana z razlago pogodbe	38
7. Razmerja med kriteriji razlage pogodbe. Hierarhično načelo oziroma pravilo gradualizma	38
8. Razlaga in kvalifikacija pogodbe. Razlaga in dopolnitev pogodbe	41
9. Razlaga pogodbe in ocena njene veljavnosti	43
10. Vprašanje pristojnosti Vrhovnega sodišča pri razlagi pogodbe	44

11. Pomen reka <i>in claris non fit interpretatio</i>	46
12. Ali so določila o razlagi pogodbe dispozitivne ali imperativne narave	47
13. Vprašanje izbrisov, popravkov in dopolnitev	48
14. Pogodba, sklenjena v več jezikih	49
15. Tekst in kontekst: pomen okoliščin, ki so spremljale sklenitev pogodbe	50
16. Evolucijska razlaga: pomen spremenjenih okoliščin pri razlagi pogodbe	53
17. Razlaga pogodbe, sklenjene s konkludentnim ravnanjem. Vprašanje razlage molka	53
18. Razlaga obličnostnih pogodb: ali je mogoče uporabljati ekstratekstualne elemente. Pravilo <i>falsa demonstratio non nocet</i>	55
19. Razlaga statutih delniških družb, društev in družbenih pogodb	57
20. Razlaga in dopolnitev pogodbe z dispozitivnimi pravili. Pomen načela vestnosti in poštenja pri razlagi in dopolnitvi pogodbe	58
21. Razlaga potrošniških pogodb	59
22. Razlaga pogodbe in simulacija	61
23. Zaključno pravilo: kako mora ravnati sodišče, ko je pogodbena obveznost kljub uporabi vseh pravil razlage še vedno nerazumljiva	62
II. ARA IN ODPSTOPNINA. POGODBENA KAZEN	63
1. Uvod	63
2. Ara	64
3. Ara v primeru izpolnitve in v primeru neizpolnitve pogodbe. Pravice upnika v primeru delne izpolnitve pogodbe. Zmanjšanje pretirano visoke are. Akcesornost are	66
4. Ara in predplačilo (avans). Ara in predujem oziroma položitev v zavarovanje (varščina)	69
5. Odstopnina (skesnina)	70
6. Pogodbena kazen	73

7.	Razmerja med pogodbeno kaznijo in odškodnino. Pogodbena kazen pri denarnih obveznostih. Zmanjšanje nesorazmerno visoke pogodbene kazni. Nemoralna pogodbeni kazen	79
8.	Avtonomna pogodbeni kazen (deliktna pogodbeni kazen). Pogodbena kazen v primeru naravnih obveznosti	83
9.	Oblika in predmet pogodbene kazni. Vprašanje zastaranja	85
10.	Pogodbena kazen v potrošniških pogodbah	86
III.	IZPOLNITEV	89
1.	Pojem	89
2.	Pravna narava izpolnitve	90
3.	Pravilna izpolnitev. Delna izpolnitev. Stroški izpolnitve	91
4.	Kdo je upravičen izpolniti pogodbeno obveznost (izpolnitveni upravičenec/ <i>solvens</i>)	93
5.	Subrogacija	95
6.	Pogodba v korist tretjega. Obljuba dejanja tretjega	97
7.	Prenos pogodbe	102
8.	Podpogodba	105
9.	Komu se izpolnjuje (<i>accipiens</i>). Izpolnitev tretji osebi	107
10.	Izpolnitev poslovno nesposobnega dolžnika. Izpolnitev poslovno nesposobnemu upniku	108
11.	Sprejem izpolnitve. Preizkus izpolnitve	110
12.	Čas in kraj izpolnitve	111
13.	Zakaj je pomembna določitev kraja izpolnitve	115
14.	Dokazovanje izpolnitve. Pobotnica	116
15.	Vračunavanje izpolnitve	118
16.	Nadomestna izpolnitev	120
17.	Prenovitev (novacija)	123
IV.	KRŠITEV POGODBE	127
1.	Kršitev pogodbe na splošno	127
2.	Neizpolnitev in nepravilna izpolnitev	129
2.1.	Kdaj gre za neizpolnitev in kdaj za nepravilno izpolnitev. Delna izpolnitev	131
2.2.	Nepravilna izpolnitev in kršitev stranskih obveznosti	135

3.	Neizpolnitev pogodbe in jamčevanje za vzrok napake	137
4.	Zamuda	139
5.	Zakrivljena nemožnost	142
6.	Pravila o dokaznem bremenu pri kršitvi pogodbe	142
V.	RAZVEZA POGODBE ZARADI NEIZPOLNITVE	145
1.	Uvod	145
2.	Pojem dvostransko obvezne pogodbe. Določitev polja delovanja prvega odstavka 103. člena OZ.	146
3.	Neizpolnitev (absolutna neizpolnitev/neizpolnitev v ožjem smislu) in nepravilna izpolnitev (relativna neizpolnitev/izpolnitev z napakami). Pojem kvalificirane neizpolnitve.	149
4.	Nemožnost izpolnitve. Neizpolnitev v pogodbi, sklenjeni pod pogojem. Neizpolnitev v primeru postavitve roka	159
5.	Odstop od pogodbe brez naknadnega roka. Odstop od pogodbe pred iztekom roka.	161
6.	Dvostranska neizpolnitev. Kršitev pri večstranskih pogodbah	162
7.	Ali je možen odstop od pogodbe zaradi kršitve načela vestnosti in poštenja	164
8.	Izpolnitev z zamudo in položaj zveste pogodbene stranke. Posledice pogodbenikovega sprejema nepravilne izpolnitve . . .	165
9.	Učinki razvezane pogodbe.	166
VI.	PRAVILO SOČASNE IZPOLNITVE.	
	UGOVOR NEIZPOLNITVE	173
1.	Uvod	173
2.	Pojem in funkcija pravila sočasne izpolnitve in njegova povezava z ugovorom neizpolnitve. Zunajsodno in sodno uveljavljanje	174
3.	Ugovor neizpolnitve v primeru povezanih pogodb.	175
4.	Ali in kdaj je mogoče uveljavljati ugovor neizpolnitve v primerih kondicijskih zahtevkov	176
5.	Ugovor neizpolnitve v primeru stranskih obveznosti in opustitvenih obveznosti. Ugovor neizpolnitve, kadar je pravočasna izpolnitev bistvena sestavina pogodbe	178

6.	Pogoji uveljavljanja ugovora neizpolnitve	180
7.	Učinki ugovora neizpolnitve	184
8.	Odpoved uveljavljanja ugovora neizpolnitve. Pomen klavzule <i>solve et repete</i>	186
9.	Procesni pogledi. Pravila o dokaznem bremenu	186
10.	Ugovor ogroženosti (ugovor negotovosti).	187
11.	Razlogi izključitve ugovora ogroženosti. Pravni učinki ugovora ogroženosti	191
VII.	POGODBENA ODGOVORNOST	195
1.	Pojem in predpostavke pogodbene odgovornosti	195
2.	Škodljivo ravnanje. Krivda	196
3.	Pogostejši primeri, ko je odgovornost izključena	202
4.	Primeri izjem pravila o krivdni odgovornosti	207
5.	Pogodbena razširitev odgovornosti. Pogodbena omejitev in izključitev odgovornosti.	210
6.	Odgovornost dolžnika zaradi njegove začetne nesposobnosti izpolnitve (t. i. malomarnost pri sprejemanju pogodbene obveznosti). Odgovornost zaradi sodelavcev in pomočnikov.	212
7.	Razporeditev dokaznega bremena v primeru kršitve pogodbe	214
VIII.	ŠKODA IN KRITERIJ DOLOČANJA VIŠINE ODŠKODNINE	217
	Kaj je škoda	217
1.	Pojem škode	217
2.	Vrste škode v pogodbenem pravu. Navadna škoda	217
3.	Navadna škoda v primerih, ko zvesta pogodbena stranka ne sklene kritne pogodbe	220
4.	Izgubljeni dobiček	221
5.	Razlikovanje med navadno škodo in izgubljenim dobičkom	222
6.	Aktualna in bodoča škoda	223
7.	Odškodnina zaradi izgube priložnosti	223
8.	Možne ovire pri priznavanju škode zaradi izgube priložnosti. Odgovor slovenske sodne prakse na tovrstna vprašanja	226

Kriteriji določanja višine odškodnine	227
9. Načelo popolne odškodnine. Koncept pozitivnega in negativnega pogodbenega interesa	227
10. Vzročna zveza in škoda kot posledica kršitve pogodbe	232
11. Ali se dolžnik z namenom zmanjšanja odškodnine lahko sklicuje na kumulativno ali na alternativno hipotetično vzročnost	235
12. Predvidljivost škodnih posledic neizpolnitve (načelo predvidljivosti). Problem namerne neizpolnitve	237
13. Nepremoženjska škoda kot posledica kršitve pogodbe	240
Kriteriji zniževanja višine odškodnine	242
14. Na višino odškodnine ne vpliva samo obseg škode. Koordinacija med povračilnimi obveznostmi in obveznostmi povrnitve škode.	242
15. Obseg in delovanje pravila <i>compensatio lucri cum damno</i>	243
16. Ravnanje oškodovane pogodbene stranke kot potencialni kriterij znižanja odškodnine	245
17. Posebni primeri odškodnine: odškodnina zaradi nemožnosti izpolnitve pogodbene obveznosti in odškodnina zaradi neveljavnosti pogodbe	252
Literatura	255
Stvarno kazalo	263
Recenziji	269
O avtorju	271

Recenziji

S knjigo Pogodbena razmerja in pogodbeno odgovornost dr. Luigi Varanelli nadaljuje niz monografij v zbirki o pogodbenem pravu, v kateri so doslej izšle že štiri knjige (Temeljna načela in subjekti pogodbenega razmerja, Elementi pogodbe, Patologija pogodbe – prvi del, Patologija pogodbe – drugi del). Knjiga je razdeljena na osem poglavij. V prvem se avtor izčrpno posveti vprašanju razlage pogodbe, v drugem obravnava različne oblike utrditve pogodbenih obveznosti – aro, odstopnino ter pogodbeno kazen. Sledi poglavje o pravilih izpolnitve pogodbe, vključno s subrogacijo. V četrtem poglavju najprej na splošno obravnava pojem in oblike kršitve pogodbe, v petem pa se nato posveti razdoru pogodbe zaradi neizpolnitve. Predmet šestega poglavja je analiza pravice upnika, da v primeru dolžnikove neizpolnitve zadrži tudi izpolnitev svoje obveznosti (ugovor neizpolnitve). Sedmo poglavje analizira temelje odgovornosti za kršitev pogodbe, v zadnjem, osmem poglavju, pa avtor obravnava pojem škode in merila določanja obsega povrnitve škode pri poslovnih obveznostih.

Tako kot v svojih prejšnjih knjigah iz niza o pogodbenem pravu avtor tudi v tej snov razporeja na izviren način, pri svojem delu pa se opira na širok nabor domače in tuje literature, vključno z uveljavljenimi primerjalno-pravnimi deli ter modelnimi zakoni (PECL). Njegova pravna razgledanost se kaže tudi v pogostem citiranju francoske in italijanske literature, kar je posebna odlika njegovega dela. Dr. Luigi Varanelli je razvil prepoznaven slog pravnega pisanja, v katerem se prepletajo teoretičnosistemski in praktični pogledi izkušenega civilista. Njegova serija monografij, s katero zaokroženo predstavlja pogodbeno pravo, prinaša dobrodošlo osvežitev knjižnih polic in postaja obvezno čtivo pravnikov, ki delujejo na tem kompleksnem in razvijajočem se pravnem področju.

prof. dr. Damjan Možina

Ljubljana, 1. junija 2020

V poglavju, ki se ukvarja s pojmom razlage pogodbe, velja kot kritiko omeniti pomanjkanje razlikovanja med realizmom in nominalizmom. Avtor na začetku ugotavlja, da je nekaj beseda, nekaj drugega pa pomen, ki ga ima ta beseda. Tu se ukvarja s starim filozofskim sporom med nominalizmom in realizmom. Ali ima beseda (*nomen*) tako vsebino, kot ji jo želimo dati, ali izraža nekaj realnega oziroma objektivnega.

Poglavje o kršitvi pogodbe odpira nejasno vprašanje razlike med neizpolnitvijo in nepravilno izpolnitvijo (izpolnitev z napako). Tu se prvič v slovenski teoriji obravnava dejstvo, ki je v drugih pravnih redih popolnoma razumljivo, da kršitev pogodbe sestavljajo neizpolnitev, izpolnitev z napako, zamuda in krivdno povzročena nezmožnost.

Glede stranskih obveznosti bi bila zaželena (ni pa nujna) obravnava nemškega pojma *positive Forderungsverletzung* oziroma avstrijskega pojma *positive Vertragsverletzung* kot posebne podskupine neizpolnitve. V četrtem poglavju je kršitev stranskih obveznosti enostavno v skladu z načelom *accessio cedit principali* del neizpolnitve glavnih obveznosti. Toda pravni in dejanski pomen teh stranskih obveznosti je tak, da je potrebno obravnavanje v posebnem poglavju.

Poglavje o dokaznem bremenu kršitve pogodbe oziroma neizpolnitve je popolna novost slovenskega prava.

Delo je sestavljeno z zahtevano mero znanstvene natančnosti in širine ter bo prispevalo k razvoju slovenskega pravnega reda. Knjiga pa zahteva poglobljeno poznavanje prava in ozadja pravne teorije, kar pomeni, da bo morda težje dostopna študentu dodiplomskega študija, a zelo bo koristila instančnim sodiščem.

doc. dr. Jorg Sladič

Ljubljana, 25. maja 2020

O avtorju

Dr. Luigi Varanelli je leta 1998 v Trstu diplomiral iz prava. Na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani je leta 2002 pridobil naslov magistra, leta 2004 pa doktorja pravnih znanosti. Leta 2013 je v Trstu diplomiral tudi iz psihologije.

Raziskuje in obravnava različne tematike obligacijskega prava, specializiral pa se je predvsem za področje pogodbenega prava. V domačih in tujih strokovnih revijah je objavil več kot 150 člankov in prispevkov, v katerih obravnava različne vidike obligacijskih razmerij. V središču njegovega akademskega zanimanja so tudi posamezni segmenti gospodarskega in statusnega prava. Intenzivneje se ukvarja še z mednarodnim in evropskim pravom.

V okviru združenja INSOL Europe je predaval na več mednarodnih strokovnih konferencah, z znanstvenimi prispevki pa kot predavatelj sodeluje tudi na domačih izobraževalnih dogodkih.

Leta 2005 ga je Ministrstvo za pravosodje imenovalo za člana izpitne komisije za pravniški državni izpit (področje gospodarsko pravo). Od leta 2013 je tudi član izpitne komisije za sodne tolmače.

Od leta 2004 deluje kot odvetnik v Ljubljani. Pridobil je kvalifikacije odvetnika specialista za evropsko pravo ter arbitra Gospodarske zbornice Slovenije.

Od leta 2014 kot docent predava na Fakulteti za management in pravo (MLC) v Ljubljani pri predmetih s področij obligacij in pogodb ter korporacijskega prava.